

Doğum sonu dönemdeki kadınlarda benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi: kesitsel bir çalışma

Self-esteem and quality of sexual life in women at the postpartum period: A cross-sectional study

Ekin Dila Topaloğlu Ören¹, Öznur Yaşar²

ÖZ

AMAÇ: Bu araştırma, doğum sonu dönemdeki kadınlarda benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi düzeyini belirlemek ve arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu çalışma, Mart-Temmuz 2023 tarihleri arasında, Türkiye'nin batısı İzmir'de, bir eğitim araştırma hastanesinin Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniklerine doğum sonrası rutin kontrol için gelen kadınlar ile yürütülmüştür. Çalışmaya doğum sonu dönemde ilk altı haftasını tamamlayan ve cinsel yönden aktif 221 kadın dâhil edilmiştir. Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Tanıtıcı verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma, tanıtıcı veriler ile ölçek puanlarının karşılaştırılmasında t testi ve tek yönlü varyans analizi, ölçekler arasındaki ilişkinin belirlenmesi için korelasyon analizi yapılmıştır. Cinsel yaşam kalitesini yordayan faktörlerin belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR: Kadınların yaş ortalaması 27,33±5,97, eşinin yaş ortalaması 31,33±6,81 ve evlilik süresi ortalaması 5,15±3,55'tir. Kadınların Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) toplam puan ortalaması 15,68±2,49 (12–22) ve Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ) toplam puan ortalaması 51,68±14,16 (17–95)'dir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve CYKÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki vardır (p<0,05). Kadınların aile tipi, gebelik öncesi ve doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşama durumu ile RBSÖ toplam puan ortalamaları arasında; doğumdan sonra geçen süre, gebelik öncesi, gebelik ve doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşama durumu ile CYKÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Cinsel yaşam kalitesini etkileyen en önemli yordayıcının doğum sonu cinsel yaşamda sorun yaşama olduğu belirlenmiştir (B=-14,446; p=0,000).

SONUÇ: Araştırmada kadınların benlik saygılarının yüksek ve cinsel yaşam kalitelerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kadınların benlik saygısı düzeyleri artması cinsel yaşam kalitelerini artırmakta ve cinsel yaşamda sorun yaşamak hem benlik saygısını hem de cinsel yaşam kalitesini etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: doğum sonu dönem, benlik saygısı, cinsel yaşam, cinsel yaşam kalitesi

ABSTRACT

Objective: This research was conducted to determine the level of self-esteem and quality of sexual life in postpartum women and to examine the relationship between them.

Method: This descriptive and cross-sectional study was conducted with women who came to the Obstetrics and Gynecology Outpatient Polyclinic of a training and research hospital in Izmir, western Turkey, for routine postpartum control between March and July 2023. A total of 221 sexually active women who completed their first six weeks in the postpartum period were included in the study. Data were collected using the "Descriptive Information Form", "Rosenberg Self-Esteem Scale" and "Sexual Life Quality Scale". Number, percentage, mean and standard deviation were used to evaluate the descriptive data, t-test and One Way ANOVA were used to compare the descriptive data and scale scores, and correlation analysis was used to determine the relationship between the scales. Multiple linear regression analysis was performed to determine the factors that predicted the quality of sexual life.

Results: The mean age of the women was 27.33±5.97, the mean age of their spouse was 31.33±6.81 and the mean duration of marriage was 5.15±3.55. The mean total score of women's RSES was 15.68±2.49 (12–22) and the mean total score of SLQS was 51.68±14.16 (17–95). There is a statistically significant and positive low correlation between the total mean scores of RSES and SLQS (p<0.05). It was determined that there was a statistically significant difference between family type, having problems in sexual life in the pre-pregnancy and postpartum period and the total mean of RSES score, and the duration after delivery, the status of having problems in sexual life in the pre-pregnancy, pregnancy and postpartum period, and the total mean of SLQS scores (p<0.05). It was determined that the most important predictor affecting the quality of sexual life was having problems in postnatal sexual life.

Conclusion: In the study, it was determined that the self-esteem of women was high and their quality of sexual life was moderate. The increase in women's self-esteem levels increases their quality of sexual life and having problems in sexual life affects both self-esteem and quality of sexual life.

Keywords: postpartum, self-esteem, sexual life, sexual life quality

¹İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

²Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Balıkesir, Türkiye

Yazışma Adresi/ Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Ekin Dila Topaloğlu Ören
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi 35570 İzmir - Türkiye
E-mail: ekindilatop@gmail.com

Geliş/ Received: 04.09.2023

Kabul/ Accepted: 26.09.2023

GİRİŞ

Benlik saygısı, kişinin kendini gururlu, değerli, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesidir. Bireyler arası etkileşimler sonucunda gelişmektedir. Benlik saygısı karmaşık olarak kendini yargılama ve değerlendirme sonucu ortaya çıkan bir histir. Kişinin kendini değerlendirmesiyle vardığı kendiliğini kabullenmesi sonucunda ortaya çıkan beğenmedir.^[1,2] Doğum sonu dönem ebeveynliğe geçişin yaşandığı, yeni sorumlulukların eklendiği, hormonal karmaşıklığın yaşandığı bir dönem olması nedeniyle kadınların benlik saygısı açısından oldukça önemli bir dönemdir.^[3,4] Bu dönemde kadınlar kendi benlik saygıları ile ilgili bazı değişimler yaşayabilirler. Benlik saygısı orta ve iyi düzeyde olan kadınlar kendilerini daha başarılı ve değerli hissederken benlik saygısı düşük veya yüksek kadınlar kendilerini daha yetersiz ve başarısız görebilmekte ve duygu durum bozukluklarını daha fazla yaşayabilmektedirler.^[4-6] Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygılarını inceleyen çalışmalar kadınların orta ve iyi düzeyde benlik saygısına sahip olduğunu göstermektedir.^[4,6-8] Benlik saygısı kendinden memnun olma durumu olduğundan bu kişiler kendilerini olduğundan daha aşağıda ya da yukarıda görmezler ve kendilerini olduğu gibi kabul etmektedirler. Bu nedenle doğum sonu dönemi daha kaliteli ve doyum alarak yaşamaları muhtemeldir. Ancak bazen doğum sonu dönem, bu dönemin getirdiği sorumluluklar, sosyokültürel değerler kadınların benlik saygısını düşürebilmektedir. Bu nedenle doğum sonu dönemde kadınların kendini değerli hissetmesi ve benlik saygısı azalabilir.^[1,4,5,9] Çünkü doğum sonu dönem hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan zorlu bir dönemdir ve kadınların bu dönemde desteklenmeye ve kendilerini gerçekleştirmeye, başarılı olmaya ve değerli hissetmeye ihtiyaçları vardır. Doğum sonu dönemde kadın kendini gerçekleştirdikçe benlik saygısı beslenir ve yaşam kalitesi ve doyumu artar.^[1,9]

Cinsel yaşam ise kadınların kendini olduğu gibi kabul etmesini destekleyen, sevgiyi ve hoşgörüyü barındıran, bireysel ve toplumsal yapıdan etkilenen ve yaşam boyu süren önemli bir ihtiyaçtır.^[10,11] Cinsel yaşam doğum sonu dönemin önemli bir parçasıdır ve cinsel yaşam kalitesinin temelini oluşturmaktadır. Doğum sonu dönemde cinsel yaşamın geri dönmesi kadınlar arasında farklılık göstermektedir. Ancak cinsel yaşam kalitesi sadece cinsel ilişkinin başlaması değil kadınların doyum alarak ve mutlu olarak cinsel yaşamı devam ettirmesidir.^[11,12] Doğum sonu dönemdeki kadınlarda cinsel yaşam kalitesi yeni bir bebeğin aileye katılması, emzirme, daha önce veya doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşama, beden imajında ve algısında değişimler, bireysel ve toplumsal yapı gibi birçok nedenden dolayı olumsuz olarak etkilenebilir.^[13-18] Dolayısıyla doğum sonu dönemdeki kadınların

benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi birbirlerini etkileyebilir. Bu nedenle cinsel yaşamın sağlıklı bir şekilde devam etmesi kadınların kendini değerli, etkin ve başarılı hissetmesi ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşamı hem kendi sağlığı hem de aile sağlığı açısından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışma Türkiye’de doğum sonu dönemdeki kadınların hem benlik saygılarını hem de cinsel yaşam kalitelerini inceleyen ilk çalışmadır. Bu çalışma ile doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygıları ve cinsel yaşam kalitelerinin nasıl olduğu ve aralarındaki ilişki saptanmıştır. Bu çalışma doğum sonu dönemde sağlık profesyonellerinin kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşam kaliteleri ile ilgili farkındalığının artmasına ve aile bütünlüğünün korunmasına, anne-bebek sağlığının desteklenmesine neden olması açısından önemlidir. Sağlık profesyonellerine, özellikle hemşirelere doğum sonu dönemde önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu çalışma hemşirelerin doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygıları ve cinsel yaşamda yaşadıkları sorunların saptanmasına ve kadınların kendini değerli ve başarılı hissetmesinin sağlanmasında desteklenmesine dikkat çekmektedir. Hemşireler kadınların kendini olduğu gibi kabul etmesi, kendini gerçekleştirmesi açısından güçlendirmeli ve doğum sonu dönemde ve cinsel yaşamda yaşadıkları sorunlar ile ilgili eğitim vermeli ve danışmanlık sağlamalıdır.^[11,13,14] Bu bilgiler ışığında, çalışmanın amacı doğum sonu dönemdeki kadınlarda benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi düzeyini belirlemek ve arasındaki ilişkiyi incelemektir. Elde edilen bulguların literatüre katkı sağlaması doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesinin değerlendirilmesinin önemi konusunda yol gösterici olması düşünülmektedir.

Araştırma Soruları

- Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygıları nasıldır?
- Doğum sonu dönemdeki kadınların cinsel yaşam kaliteleri nasıldır?
- Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygılarını ve cinsel yaşam kalitelerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygıları ve cinsel yaşam kaliteleri arasında ilişki nasıldır?

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma Mart–Temmuz 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin batısı İzmir'de bir eğitim araştırma hastanesinin Kadın Hastalıkları ve Doğum polikliniklerinde yürütüldü.

Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Türkiye'nin batısı İzmir'de, bir eğitim araştırma hastanesinin Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniklerine doğum sonrası rutin kontrol için gelen kadınlar, örneklemini ise Mart–Temmuz 2023 tarihleri arasında polikliniğe rutin kontrol amacıyla gelen, sağlıklı bir bebeğe sahip olan, geçmişte ve şu anda herhangi bir psikiyatrik hastalığı olmayan, en az okur-yazar olan, Türkçe konuşabilen, doğum sonrası 6. haftasını tamamlayan, cinsel yönden aktif olan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 212 kadın oluşturdu. Araştırmada Mart-Temmuz 2023 tarihleri arasında ilgili polikliniğe 305 kadın gelmiş olup 20 kadın bebeğinde sağlık sorunu yaşaması, 10 kadın geçmişte ve/veya şimdi psikiyatrik sorun yaşaması, sekiz kadın okuma yazma bilmemesi, 16 kadın Türkçe konuşamaması, sekiz kadın anket soruları tamamlanmaması, 12 kadın çalışmaya katılmayı kabul etmemesi ve 17 kadın doğum sonu ilk altı haftasını tamamlamaması ve iki kadın cinsel yönden aktif olmaması nedeniyle araştırmaya dâhil edilmedi. Araştırmanın örneklemini doğum sonu dönemde olan araştırmanın dâhil edilme kriterlerine uyan 212 kadın ile tamamlandı. Çalışmaya katılım oranı %70 olarak belirlendi.

Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; doğum sonu dönemdeki kadınların ve eşlerinin yaşı, eğitim durumları, aile tipi, çalışma durumu, en uzun süre yaşadıkları yer, gelir durumları, obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özellikleridir. Araştırmanın bağımlı değişkenleri; doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygıları ve cinsel yaşam kalitesi düzeyleridir.

Veri Toplama Araçları

Veriler “Tanıtıcı Bilgi Formu”, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)” ve “Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ)” aracılığıyla toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Tanıtıcı Bilgi Formu doğum sonu dönemdeki kadınların sosyo-demografik (9 soru), obstetrik (6 soru) emzirme süreçleri (3 soru) ve cinsel yaşamları (3 soru) ile ilgili özelliklerini sorgulayan^[3,4,12,16,19] 21 sorudan oluşmaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Ölçek, Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çuhadaroğlu tarafından 1986 yılında yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) çoktan seçmeli 63 sorudan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçek, on iki alt kategoriden oluşmaktadır. Rosenberg istenildiği takdirde alt ölçeklerin araştırmalarda ayrı ayrı kullanılabilmesini belirtmiştir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda benlik saygısını ölçmeye yönelik olarak ölçeğin ilk ‘10’ maddesi kullanılmıştır. Beş maddesi pozitif, beş maddesi negatif ifadelerden oluşan bu 10 maddelik ölçekte puanlama Guttman ölçekleme tekniğine uygun bir şekilde yapılmaktadır. “Çok Doğru”, “Doğru”, “Yanlış” ve “Çok Yanlış” seçeneklerinin yer aldığı dört dereceli Likert türü bir ölçektir ve sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Ölçeğin kendi içindeki değerlendirme sistemine göre; 1., 2., 4., 6. ve 7. maddeler olumlu kendilik değerlendirmesini sorgulamakta olup, 3’den 10’ a kadar değişen puanlama yapılırken, 3., 5., 8., 9. ve 10. maddeler olumsuz kendilik değerlendirmesini sorgulamakta olup, 0’dan 3’e kadar değişen bir puanlama yapılmaktadır. Toplam puan aralığı 0–30 arasında olup, 15–25 arası alınan puan benlik saygısının yüksek olduğunu gösterirken, 15 puanın altı düşük benlik saygısını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0,75’dir.^[20,21] Bu çalışmada RBSÖ’nin cronbach alpha değeri 0,74 olarak bulunmuştur.

Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği (CYKÖ)

Ölçek, Symonds ve ark. tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Tuğut ve Gölbaşı tarafından 2010 yılında yapılmıştır. Ölçek 18 yaş ve üzerindeki tüm kadınlara uygulanabilen bir ölçektir, ancak ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması 18–65 yaş grubunda yer alan, evli, sağlıklı, okur-yazar (çoğunluğu ilkököl), çoğunluğu çalışmayan kadınlar ile yürütülmüştür. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır ve her bir maddenin son dört hafta içindeki cinsel yaşamı düşünülerek yanıtlanması beklenmektedir. Ölçeğin orijinalinde her bir maddenin 1–6, ya da 0–5 arasında puanlanabileceği belirtilmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenilirliğinde 1–6 puan sistemi (1=Tamamen katılıyorum, 2=Büyük ölçüde katılıyorum, 3=Kısmen katılıyorum, 4=Kısmen katılmıyorum, 5=Büyük ölçüde katılmıyorum, 6=Hiç katılmıyorum.) kullanılmıştır. Bu şekilde ölçekten alınabilecek puan aralığı 18–108 arasındadır. Toplam puan hesaplanmadan önce 1, 5, 9, 13, 18 numaralı maddelerin puanlarının tersine çevrilmesi gerekmektedir. Ölçekten alınan toplam puan 100’e dönüştürülmektedir. Toplam ölçek puanınının 100’e dönüştürülmesi için; (Ölçekten alınan toplam puan-18)×100/90 formülünün kullanılması gerektiği belirtilmektedir. Ölçeğin kesme

noktası bulunmamaktadır ve alınan puanın yüksek olması cinsel yaşam kalitesinin iyi olduğunu göstermektedir. Yapılan cronbach alpha güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,83 olarak bulunmuştur.^[19,22] Bu çalışmada Cronbach alpha değeri 0,81 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Veriler, Mart-Temmuz 2023 tarihleri arasında birinci araştırmacı tarafından doğum sonu dönemindeki kadınlar ile yüz yüze görüşülerek anket yöntemi ile toplanmıştır. Formlar uygulanmadan önce kadınlara araştırmanın amacı açıklanmıştır. Kadınlar anket formlarını öz bildirim yöntemi ile doldurmuştur. Verilerin toplanması yaklaşık 10–15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan (Tarih: 26.01.2023, Karar No: 0658/2023) ve araştırmanın yapıldığı hastaneden kurum izni alınmıştır (Tarih: 16.03.2023, Karar No: 23/2023). Bu çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun şekilde yapılmış, gönüllü katılım ilkesi temel alınarak kadınlara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve kadınların yazılı ve sözlü onamları alınarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler IBM İstatistik Paket Programı (SPSS) sürüm 25 (IBM Corporation, Armonk, NY, USA) paket programı ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma (min– maks.) yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının sosyo-demografik, obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özelliklerini karşılaştırılmalarında ikili gruplarda t testi, üç ve üzeri gruplarda tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının ilişkisel dağılımının analizi için korelasyon analizi yapılmıştır. Cinsel yaşam kalitesini yordayan faktörlerin belirlenmesi için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. R² üzerinden değerlendirilme yapılmıştır. Veriler %95'lik güven aralığında, anlamlılık p<0,05 düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada kadınların yaş ortalaması 27,33±5,97 (17–42) ve eşlerinin yaş ortalaması 31,33±6,81 (19–60) olup

kadınların %80,2'sinin (n=170) ve eşlerinin %72,2'sinin (n=153) eğitim düzeyi lisenin altındadır. Kadınların evlilik süresi ortalaması 5,15±3,55 (1–18) olup %76,9'u (n=163) çekirdek aileye sahip, %90,1'i (n=191) herhangi bir işte çalışmamakta, %51,4'ü (n=109) kentsel alanda yaşamakta ve %59,4'ü (n=126) gelirini giderine denk olarak tanımlamıştır.

Tablo 1'de kadınların obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özellikleri yer almaktadır. Kadınların doğumdan sonra geçen süre ortalaması 4,30±1,41 (2–8) ay olup %34'ünün gebelik sayısının bir ve %36,3'ünün yaşayan çocuk sayısının bir olduğu, %59,4'ünün sezaryen doğum yaptığı, %85,4'ünün gebeliği istediği ve %69,3'ünün gebeliği planladığı belirlenmiştir. Çalışmaya katılan kadınların tamamı şuanda bebeklerini emzirmekte olup %27,4'ü ağladıkça emzirmektedir. Doğum sonu dönemdeki kadınların %62,7'sinin daha önce emzirme deneyimi olduğu ve %79,7'sinin doğum sonu destek aldığı belirlenmiştir. Kadınların çok azının gebelik öncesi dönemde (%7,1), gebelikte (%10,4) ve dörtte birinin doğum sonu dönemde (%25) cinsel yaşamlarında sorun yaşadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 2'de kadınların RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının dağılımları ve ölçeklerin toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki verilmiştir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği toplam puan ortalaması 15,68±2,49 (12–22) ve CYKÖ toplam puan ortalaması 51,68±14,16 (17–95)'dir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve CYKÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0,136; p=0,048) (Tablo 2).

Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 3'te yer almaktadır. Kadınların aile tipi ile RBSÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (t=2,813; p=0,006) (Tablo 3).

Kadınların obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özelliklerine göre RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4'te sunulmuştur. Kadınların gebelik öncesi (t=3,016; p=0,007) ve doğum sonu dönemde (t=3,123; p=0,002) cinsel yaşamda sorun yaşama durumu ile RBSÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Bununla birlikte kadınların doğumdan sonra geçen ay (t=-4,367; p=0,000), gebelik öncesi (t=5,926; p=0,000), gebelik (t=7,202; p=0,000) ve doğum sonu dönemde (t=10,755; p=0,000) cinsel yaşamda sorun yaşama durumu ile CYKÖ toplam puan ortalamaları

Tablo 1. Kadınların obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özellikleri

	Ort ± SS Min-Maks.	
	n	%
Doğum sonu ay ort.	4,30±1,41 (2–8 ay)	
Doğum sonu ay		
2–5 ay	174	82,1
6–8 ay	38	17,9
Gebelik sayısı		
1	72	34,0
2	58	27,4
3	55	25,9
4 ve üzeri	27	12,7
Yaşayan çocuk sayısı		
1	77	36,3
2	75	35,4
3	50	23,6
4	10	4,7
Doğum şekli		
Vajinal	86	40,6
Sezaryen	126	59,4
Gebeliği isteme		
Evet	181	85,4
Hayır	31	14,6
Gebeliği planlama		
Planlı	147	69,3
Plansız	65	30,7
Daha önce emzirme deneyimi*		
Evet	133	62,7
Hayır	79	37,3
Emzirme sıklığı		
Ağladıkça	58	27,4
15/dakika	10	4,7
30/dakika	32	15,1
1 saat	52	24,5
2 saat	52	24,5
3 saat ve üzeri	8	3,8
Doğum sonu destek		
Alan	169	79,7
Almayan	43	20,3
Gebelik öncesi cinsel yaşamda sorun		
Evet	15	7,1
Hayır	197	92,9
Gebelikte cinsel yaşamda sorun		
Evet	22	10,4
Hayır	190	89,6
Doğum sonu cinsel yaşamda sorun		
Evet	53	25,0
Hayır	259	75,0

Ort: Ortalama; SS: Standart sapma.

*Çalışmaya katılan kadınların tamamı bebeklerini emzirmektedir.

Tablo 2. Kadınların RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamaları ve aralarındaki ilişki

	Ort ± SS Min-Maks.	r	p
RBSÖ	15,68±2,49 (12–22)		
CYKÖ	51,68±14,16 (17–95)	0,136	0,048

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; CYKÖ: Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği.

*r=Pearson Korelasyon Katsayısı; p<0,05.

Tablo 3. Kadınların sosyodemografik özelliklerine göre RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Ort ± SS	RBSÖ		CYKÖ	
		r	p	r	p
Yaş	27,33±5,97	-0,015	0,826	-0,100	0,147
Eşin yaşı	31,33±6,81	0,006	0,930	0,107	0,122
Evlilik süresi yıl ort.	5,15±3,55	0,046	0,503	0,120	0,081
	n	Ort ± SS	Test, p	Ort ± SS	Test, p
Eğitim durumu					
Lisenin altı	170	15,74±2,47	t=-0,663	52,11±14,85	t=-1,059
Lise ve üzeri	42	15,45±2,60	0,510	49,95±10,95	0,293
Eşin eğitim durumu					
Lisenin altı	153	15,66±2,38	t=-0,192	51,74±15,32	t=-0,113
Lise ve üzeri	59	15,74±2,78	0,848	51,53±10,72	0,910
Aile tipi					
Çekirdek aile	163	15,39±2,27	t=2,813	51,01±13,87	t=1,217
Geniş aile	49	16,67±2,93	0,006	53,93±15,01	0,228
Çalışma durumu					
Çalışıyor	21	15,47±2,78	t=-0,372	53,04±15,60	t=0,425
Çalışmıyor	191	15,71±2,46	0,713	51,53±14,03	0,675
Yaşadığı yer					
Kentsel alan	109	15,48±2,34	t=1,213	52,57±15,38	t=-0,945
Kırsal alan	103	15,90±2,64	0,227	50,74±12,75	0,346
Gelir durumu					
Gelir giderden az	78	15,53±2,35	F=1,695	52,21±14,18	F=2,951
Gelir gidere denk	126	15,83±2,52	0,461	51,28±13,98	0,870
Gelir giderden fazla	8	14,87±3,35		53,01±18,36	

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; CYKÖ: Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği;

Ort: Ortalama; SS: Standart sapma.

*t: Bağımsız gruplarda t testi; F: One Way ANOVA; r: Spearman Korelasyon Katsayısı; p<0,05.

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (p<0,05) (Tablo 4).

Çalışmanın sonucunda kadınların cinsel yaşam kalitesini yordayan faktörlerin belirlenmesi için Çoklu Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 5). Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre üç değişkenli modelin kadınların cinsel yaşam kalitesini etkilediği ve varyansın %24'ünden sorumlu olduğu sonucuna varılmıştır (R²=0,240; p=0,000). Doğum sonu 2–5 ay arasında olan kadınların cinsel yaşam kalitesini 4,4 birim azalttığı (B=-4,404; p=0,054), daha önce emzirme deneyimi olan kadınların cinsel yaşam kalitesini üç birim azalttığı (B=-2,976; p=0,097) ve doğum sonu cinsel yaşamda sorun yaşayan kadınların cinsel yaşam kalitesini 14,5 birim azalttığı (B=-14,446; p=0,000) belirlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 4. Kadınların obstetrik, emzirme süreçleri ve cinsel yaşamları ile ilgili özelliklerine göre RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması

	Ort ± SS	RBSÖ		CYKÖ	
		r	p	r	p
Doğum sonu ay ort.	4,30±1,41	-0,060	0,383	0,148	0,031
	n	Ort ± SS	Test-p	Ort ± SS	Test-p
Doğum sonu ay					
2-5 ay	174	15,71±2,55	t=-0,325	45,57±7,87	t=-4,367
6-8 ay	38	15,57±2,23	0,746	53,02±14,88	0,000
Gebelik sayısı					
1	72	15,93±2,85	F=-0,399	53,65±14,22	F=0,900
2	58	15,62±2,21	0,754	51,75±14,34	0,442
3	55	15,45±2,18		49,74±14,24	
4 ve üzeri	27	15,66±2,68		50,25±13,52	
Yaşayan çocuk sayısı					
1	77	15,96±2,83	F=-0,974	53,32±14,04	F=1,207
2	75	15,38±2,22	0,406	50,82±14,12	0,308
3	50	15,58±2,24		51,81±15,51	
4	10	16,40±2,79		44,90±2,52	
Doğum şekli					
Vajinal	86	15,55±2,33	t=0,641	51,01±14,09	t=0,578
Sezaryen	126	15,77±2,60	0,522	52,15±14,25	0,564
Gebeliği isteme					
Evet	181	15,71±2,54	t=-0,456	51,94±14,02	t=-0,601
Hayır	31	15,51±2,23	0,651	50,19±15,11	0,551
Gebeliği planlama					
Planlı	147	15,74±2,62	t=-0,559	51,94±14,43	t=-0,406
Plansız	65	15,53±2,19	0,372	51,11±13,62	0,372
Daha önce emzirme deneyimi					
Evet	133	15,51±2,27	t=-0,893	50,43±13,76	t=-0,893
Hayır	79	16,00±2,81	0,577	53,79±14,67	0,685
Emzirme sıklığı					
Ağızla	58	15,81±2,53	F=0,391	52,28±15,44	F=0,613
15/dakika	10	16,30±2,66	0,855	48,66±14,48	0,690
30/dakika	32	15,71±2,66		50,96±11,85	
1 saat	52	15,67±2,47		53,86±15,26	
2 saat	52	15,57±2,43		49,61±12,36	
3 saat ve üzeri	8	14,75±2,31		53,40±17,77	
Doğum sonu destek					
Alan	169	15,66±2,51	t=-0,302	51,19±13,33	t=-0,862
Almayan	43	15,79±2,47	0,764	53,61±17,08	0,393
Gebelik öncesi cinsel yaşamda sorun					
Evet	15	14,40±1,63	t=3,016	36,20±10,21	t=5,926
Hayır	197	15,78±2,52	0,007	52,86±13,74	0,000
Gebelikte cinsel yaşamda sorun					
Evet	22	15,18±2,63	t=0,960	37,95±8,79	t=7,202
Hayır	190	15,74±2,47	0,346	53,27±13,82	0,000
Doğum sonu cinsel yaşamda sorun					
Evet	53	14,86±2,07	t=3,123	40,41±6,10	t=10,755
Hayır	159	15,96±2,56	0,002	55,44±14,10	0,000

RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; CYKÖ: Cinsel Yaşam Kalitesi Ölçeği; Ort: Ortalama; SS: Standart sapma.

*t: Bağımsız gruplarda t testi; F: One Way ANOVA; r: Spearman Korelasyon Katsayısı; p<0,05.

Table 5. Cinsel yaşam kalitesini yordayan faktörlerin belirlenmesi için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi

Bağımsız değişkenler	B	Standart Error	β	t	IC %95		R	R ²	Adjusted R ²	Durbin-Watson	p
Sabit	53,552	2.570	-	20.835	48,485	58,619					0,000
Doğum sonu ay (2-5 ay)	-4,404	2,276	0,120	1,935	0,083	8,891	0,490	0,240	0,229	0,984	0,054
Daha önce emzirme deneyimi (Evet)	-2,976	1,783	-0,102	-1,669	-6,492	0,540					0,097
Doğum sonu cinsel yaşamda sorun (Evet)	-14,446	1,999	-0,443	-7,228	-18,387	-10,506					0,000

B: Standardize olmayan beta; β : Standardize beta; R²: Açıklanan varyans oranı; DW: Durbin Watson.

Backward seçildi. Dışlanan değişkenler: RBSÖ, kadının ve partnerinin yaşı, eğitim durumu, evlilik süresi, çalışma durumu, aile tipi, gelir durumu, yaşadığı yer, gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı, doğum şekli, gebeliği isteme, gebeliği planlama, doğum sonu destek, gebelik öncesinde ve gebelikte cinsel yaşamda sorun yaşama.

TARTIŞMA

Doğum sonu dönemdeki kadınlarda benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi düzeyini belirlemek ve arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada kadınların benlik saygısının yüksek ve cinsel yaşam kalitelerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kadınların benlik saygısı düzeyi ile cinsel yaşam kalitesi düzeyi arasında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu ve benlik saygısı düzeyinin artmasının cinsel yaşam kalitesi düzeyini artırdığı saptanmıştır. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği değerlendirmesinde 15–25 arası alınan puanlar benlik saygısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir.^[19,22] Çalışmamızda kadınların RBSÖ toplam puan ortalaması 15,68±2,49 (12–22)'dir. Rosenberg benlik saygısı ölçeği toplam puan ortalaması Sayılan ve ark.'nın çalışmasında 18,84±5,69^[8] ve Bay ve Akın çalışmasında 20,23±4,52^[3] ve Kang ve ark.'nın çalışmasında 27,71'dir.^[4] Çalışmalarda RBSÖ alınan toplam puanlar kadınların iyi düzeyde benlik saygısına sahip olduğunu göstermesine rağmen yapılan çalışmalarda RBSÖ toplam puanı bizim çalışmamızdan daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni kadınların değişen sosyodemografik ve kültürel özellikleri olabilir. Ayrıca çalışmamızda geniş ailede yaşayan kadınların çekirdek ailede yaşayan kadınlara göre benlik saygılarının daha iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Benlik saygısı kişilerin birbiri ile olan etkileşimi sonucunda gelişmekte ve kişinin kendini değerli, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesi olarak tanımlanmaktadır.^[1,2] Bu nedenle geniş ailede yaşayan doğum sonu dönemdeki kadınlar daha fazla desteğe sahip ve kendilerini daha başarılı ve değerli hissetmiş olabilirler. Onyemaechi ve ark.'nın çalışmasında da sosyal destek ile benlik saygısı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir.^[5] Bu nedenle geniş aileden yaşayan kadınların benlik saygılarının daha yüksek olduğunu düşünmekteyiz.

Çalışmamızda doğum sonu dönemdeki kadınların CYKÖ toplam puan ortalamaları 51,68±14,16'dir ve ölçekten alınabilecek toplam puanın yüz olduğu düşünüldüğünde kadınların orta düzeyde cinsel yaşam kalitesine sahip olduğu söylenebilir (Kadınların yaş ortalaması 27,33±5,97). Bizim çalışmamızdan daha yüksek Selimoğlu ve Beydağ çalışmasında doğum sonu dönemdeki kadınların CYKÖ toplam puan ortalaması 60,43±10,70'dir (Kadınların yarısı 31 yaş ve üzeridir).^[12] Tüzmen ve Ege çalışmasında 85,23±18,43'tür (Kadınların yaş ortalaması 27,38±4,96).^[16] Adölesan anneler ile yapılan çalışmada ise 15–17 yaş arası kadınların CYKÖ toplam puan ortalaması 44,19±14,93 ve 18–19 yaş arası kadınların ise 45,40±21,13'tür ve bizim çalışmamızdan daha düşüktür.^[17] Çalışmalarda doğum sonu dönemdeki kadınların yaş ortalamalarına dikkat çekmek istiyoruz. Bu nedenle erişkin dönemde anne olan kadınların doğum sonu

dönemde cinsel yaşam kalitelerinin daha iyi olduğu görülmektedir. Ayrıca doğum sonu dönemdeki kadınların CYKÖ toplam puan ortalamaları arasındaki farklılık kadınların kültürel ve bölgesel farklılıklardan kaynaklanabilir. Bununla birlikte çalışmamızda doğum sonu dönemde kadınların cinsel yaşam kalitelerinin orta düzeyde olmasının nedeni ebeveyn olmanın getirdiği sorumluluk ve/veya evde diğer çocukların bakımı ile artan sorumluluklar, kadınlık rolüne annelik rolünün eklenmesi^[18] ve kadınların büyük çoğunluğunun (%82,1) doğum sonu erken dönemde (2–5 ay) olması olabilir. Çünkü çalışmamızın önemli diğer bir sonucu da doğum sonu 2–5 ayında olan kadınların 6–8 ay arasında olanlarla karşılaştırıldığında CYKÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak daha düşük olmasıdır ($p<0,05$). Bununla birlikte doğum sonu 2–5 ayında olan kadınların cinsel yaşam kalitesini 4,4 birim azalttığı belirlenmiştir ($B=-4,404$; $p=0,054$). Bu farklılığın nedenleri de hormonal değişim ve emzirme sıklığının giderek azalması olabilir.

Çalışmamızda RBSÖ ve CYKÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,136$; $p=0,048$). Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygısı düzeyi arttıkça cinsel yaşam kaliteleri artmaktadır. Benlik saygısı kişinin kendini gerçekleştirme yetisi, kendini kabullenmesi ve öz güveni ile ilişkilidir. Benlik saygısı yükseldikçe kadınların kendilerine olan güvenleri artmakta bu da kadınların cinsel yaşamlarında kendilerini ifade etmelerini ve kendilerini fark etmelerini artırmaktadır.^[1,2] Cinsel yaşam çok boyutlu bir parametredir ve birçok faktörden etkilenebilmektedir. Türkiye'de doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak yapılan bazı çalışmalar benlik saygısının dolaylı olarak cinsel yaşamı etkilediğini göstermektedir.^[3,14] Bay ve Akın çalışmasında benlik saygısı, beden algısı ve genital benlik imajı arasında pozitif yönlü bir ilişki belirtilmiştir ($p<0,05$).^[3] Güler ve Erbil'in derlemesinde doğum sonrası dönemde kadınların cinselliğini etkileyen faktörler arasında beden algısı, beden imajı, genital sorunlar ve cinsel yaşam ile ilgili yaşanan sorunlar ve tutumlar yer almaktadır.^[14] Bu nedenle çalışmamızda doğum sonu dönemde kadınlarda benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu düşünmekteyiz.

Bu çalışmada gebelik öncesi, gebelik ve doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşayan kadınların CYKÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Ayrıca çalışmamızda doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşama cinsel yaşam kalitesini etkileyen en önemli yordayıcı olarak bulundu ve cinsel yaşam kalitesini 14,5 birim azalttığı belirlenmişti. Bu beklediğimiz bir sonuçtur. Literatürde de cinsel

yaşamda yaşanan sorunların cinsel yaşam kalitesini etkilemesi ile ilgili benzer sonuçlar bulunmaktadır.^[15,16] Ancak Selimoğlu ve Beydağ çalışmasında ise bizim çalışmamızın tam tersi yaşanan cinsel sorunlar ile CYKÖ toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.^[12] Bu farklılığın nedeni kadınların cinsellik ve cinsel yaşamda yaşadıkları sorunları nasıl algıladıkları ve normalleştirmiş olmaları olabilir.

Çalışmada daha önce emzirme deneyimi olan kadınların cinsel yaşam kalitesini üç birim azalttığı belirlenmiştir (B=-2,976; p=0,097). Çalışmaya katılan kadınların tamamının bebeklerini emzirdiği düşünüldüğünde emzirme sıklığı, zamanı ve süresine bağlı olarak cinsel yaşam kesintiye uğrayabilir. Emzirmenin cinsel ilişki sıklığında azalmaya ve disparoniye neden olduğunu belirten çalışmalar vardır.^[23,24] Bu bağlamda emzirmenin cinsel yaşam kalitesini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Gebelik öncesi ve doğum sonu dönemde cinsel yaşamda sorun yaşayan kadınların benlik saygılarının anlamlı olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir (p<0,05). Çalışmamızdaki bu sonucun benlik saygısı ve cinsel yaşam arasındaki ilişkinin önemli bir göstergesi olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü cinsel yaşamda sorun yaşayan kadınların hem cinsel yaşam kaliteleri hem de benlik saygıları etkilenmektedir. Çalışmamızda dikkatimizi çeken diğer bir nokta ise gebelik döneminde cinsel yaşamda sorun yaşayan kadınlar ile bu kadınların benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmamasıdır (p>0,05). Bu sonucun gebelik döneminde değişen beden imajı ve algısına, ötelenen cinsel yaşamın normalleştirilmesine, ilginin bebeğe odaklanmasına ve kültürel nedenlere bağlı olduğunu düşünmekteyiz.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen bulgular sadece veri toplama araçlarının uygulandığı tarihlerde, belirlenen eğitim araştırma hastanesinin kadın hastalıkları ve doğum polikliniğine gelen ve araştırmaya katılmayı kabul eden doğum sonu dönemdeki kadınların bulguları ile sınırlıdır ve sonuçlar genellenememektedir. Ayrıca araştırmanın diğer bir sınırlılığı konunun içerisinde ülkemizde mahremiyeti yüksek olan cinsel yaşam kalitesinin olması nedeniyle bazı kadınların utanmalarına, çekinmelerine ve anket sorularını tamamlamalarına neden olmuş olmasıdır.

SONUÇ

Doğum sonu dönemdeki kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesi düzeyinin belirlendiği ve arasındaki ilişkinin

incelendiği bu çalışmada, kadınların benlik saygısının yüksek ve cinsel yaşam kalitelerinin orta düzeyde olduğu ve aralarında pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsel yaşamda sorun yaşamamanın hem benlik saygısını hem de cinsel yaşam kalitesini etkilediği saptanmıştır. Cinsel yaşam kalitesini yordayan faktörlerin doğum sonu ay, daha önce emzirme deneyimi yaşama ve doğum sonu cinsel yaşamda sorun yaşama olduğu sonucuna varılmıştır. Doğum sonu dönemde sağlık profesyonellerinin kadınların sadece fizyolojik ve duygusal ihtiyaçlarını değil ötelenen ve görmezden gelinen benlik saygılarının ve cinsel yaşam kalitelerinin de sorgulanması gerekmektedir. Doğum sonu dönemdeki kadınlar ile sağlık hizmetinin her basamağında birebir iletişim içinde bulunan özellikle hemşire/ebelerin kadınların benlik saygısı ve cinsel yaşam kalitesinin düzeylerini belirlemeli, uygun girişimlerde bulunmalı ve bu konularda kadınlara eğitim ve danışmanlık sağlamalıdır.

Etik Kurul Onayı

Çalışma, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylandı. (onay tarihi ve sayısı: 16.03.2023/23/2023).

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Ethics Committee Approval

The study was approved by İzmir Katip Çelebi University Non-Interventional Clinical Research Ethics Committee. (date and number of approval: 16.03.2023/23/2023).

Peer-review

Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest

No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure

No financial support has been received.

KAYNAKLAR

1. Pehlivan H. Kadınların benlik saygısını ve yaşam doyumunu artırma: bilişsel davranışçı yaklaşıma dayalı bir grup müdahalesi. *Kastamonu Eğitim Derg.* 2016;24(2):479–92.
2. Özkan İ. Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam.* 1994;7(3):4–9.
3. Bay H, Akın B. Doğum sonu dönemdeki kadınlarda vücut algısı, genital benlik imajı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Balikesir Sağlık Bilimleri Derg.* 2023;12(2):304–10.
4. Kang YR, Lee JS, Kang MC. Adult attachment styles, self-esteem, and depressive symptoms: a comparison between postpartum and nonpostpartum women in Korea. *Pers Relatsh.* 2014;21(4):546–56. [CrossRef]
5. Onyemaechi CI, Afolabi AB, Mike Ifeagwazi C. Postpartum depression: The role of self-esteem, social support and age. *IFE Psychologia: An International Journal.* 2017;25(2):105–15. <https://hdl.handle.net/10520/EJC-b3adfcc54>
6. Wardani VA, Lestari KB, Nurbaeti I. Relationship of self-esteem to postpartum depression in postpartum mothers. *Journal of Maternity Care and Reproductive Health.* 2021;4(1). [CrossRef]

7. Aydın A, Tedik, SE, Taşğın, ZDÜ, Sade G. Doğum sonu dönemde annelerin algıladıkları sosyal destek ile benlik saygısı arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Derg.* 2019;22(2):87–94.
8. Sayılan AA, Ak ES, İnan E, Kavasoglu, A. Sezaryen sonrası benlik saygısı ve vücut algısı. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Derg.* 2020;7(1):18–24. [CrossRef]
9. Meireles JFF, Neves CM, Amaral ACS, Morgado FFDR, Ferreira MEC. Body appreciation, depressive symptoms, and self-esteem in pregnant and postpartum Brazilian women. *Front Glob Womens Health.* 2022;3:834040. [CrossRef]
10. Bozdemir N, Özcan S. Cinselliğe ve cinsel sağlığa genel bakış. *Türk J Fam Med Prim Care.* 2011;5(4):37–46.
11. Koç E, Oskay Ü. Postpartum dönemde cinsellik ve danışmanlık. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Derg.* 2015;2(1):15–26.
12. Selimoğlu EŞ, Beydağ KD. Doğum sonu dönemde emziren kadınların cinsel yaşam kalitesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Derg.* 2020;(1):174–80.
13. Abdelhakm EM, Said AR, Elsayed DMS. Effect of PLISSIT model sexual counseling program on sexual quality of life for postpartum women. *Am J Nurs Sci.* 2018;7(2):63. [CrossRef]
14. Güler E, Erbil N. Doğum sonrası dönemde cinselliği etkileyen faktörler ve sağlık profesyonellerinin sorumlulukları. *Androloji Bül.* 2022;24(2):147–54. [CrossRef]
15. Rezaei N, Janani F, Sharifi N, Omidi F, Azadi A. Sexual function and quality of life among postpartum women: a cross-sectional study. *International Journal of Womens Health and Reproduction Sciences.* 2018;6(3):307–12. [CrossRef]
16. Tüzmen HD, Ege E. Investigation of sexual life quality and related factors in the postpartum period. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Derg.* 2021;9(2):430–45. [CrossRef]
17. Unal Aslan KS, Çetinkaya F, Gözüyeşil E. Adölesan annelerin doğum sonu cinsel yaşam kalitesi: Kesitsel bir çalışma. *Konuralp Tıp Derg.* 2020;12(2):282–9. [CrossRef]
18. Yaralı S, Hacıoğlu N. Evli kadınlarda cinsel fonksiyon bozukluğu ve cinsel yaşam kalitesinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Derg.* 2016;2(1):108–127.
19. Tuğut N, Gölbaşı Z. A Validity and reliability study of Turkish version of the sexual Quality of Life Question Naire-Female. *Cumhuriyet Tıp Derg.* 2010;32:172–80.
20. Rosenberg M. *Society and adolescent self-image.* Princeton, New Jersey: Princeton University Press; 1965.
21. Çuhadaroğlu F. Adölesanlarda benlik saygısı. *Uzmanlık Tezi,* Ankara, Nisan, 1986.
22. Symonds T, Boolell M, Quirk F. Development of questionnaire on sexual quality of life in women. *J Sex Marital Ther.* 2005;31:385–97. [CrossRef]
23. Alp Yılmaz F, Şener Taplak A, Polat S. Breastfeeding and sexual activity and sexual quality in postpartum women. *Breastfeed Med.* 2019;14(8):587–91. [CrossRef]
24. Pissolato LKBP, Alves CN, Prates LA, Wilhelm LA, Ressel LB. Breastfeeding and sexuality: an interface in the experience of puerperium. *Revista de Pesquisa: Cuidado é Fundamental Online.* 2016;8(3):4674–80. [CrossRef]